

دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی Ph.D. طب سنتی

عنوان

تبیین قواعد اعراض نفسانی بر اساس مبانی طب سنتی ایران

اساتید راهنما

دکتر محمود مصدق

دکتر محمد باقر مینایی

استاد مشاور

دکتر علی رضا نیکبخت نصرآبادی

نگارش

دکتر سید نیما شریعت پناهی

چکیده فارسی

طب سنتی ایران که گاه از آن به طب مزاجی و اخلاطی تعبیر می‌شود به دو بخش طب نظری و طب عملی تقسیم می‌شود. طب نظری در بر گیرنده مباحثی چون امور طبیعی، اسباب تندرستی و بیماری و نیز روشهای تشخیصی می‌باشد. طب عملی نیز پیرامون روشهای درمانی سخن می‌گوید. در مکتب طب سنتی ایران حفظ سلامتی جایگاه ویژه ای دارد و منوط به تعادل بین امور طبیعی و بدن می‌باشد. امور طبیعی شامل مباحثی چون ارکان، مزاج، اخلاط و... است. اگر هر یک از این امور از تعادل خارج شود، سلامت بدن به مخاطره می‌افتد. در بخش اسباب تندرستی و بیماری، دستورات پیرامون حفظ تعادل این امور و به ویژه ارکان و اخلاط، بحث می‌شود. از ارزشمندترین مباحث اسباب تندرستی و بیماری اصول شش‌گانه ضروری است. این اصول شامل شش جزء می‌شود که عبارتند از: آب و هوا، خوردنیها و آشامیدنیها، خواب و بیداری، حرکت و سکون، احتباس و استفراغ و اعراض نفسانی.

اعراض نفسانی به عنوان یکی از اصول شش‌گانه ضروری نقش مهمی را در بین این اصول برای حفظ سلامتی و درمان بیماری‌ها بر عهده دارند، زیرا به سرعت و قوت بدن را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از مهم‌ترین و اصلی‌ترین اعراض نفسانی می‌توان خشم، شادی، ترس، غم، هم و خجالت را نام برد که هر یک از آنها از نظر تأثیر و عملکرد نقش خاصی را در بدن دارند، به طوری که اگر طبیعی باشند سبب حفظ سلامتی شده و اگر غیرطبیعی باشند با مکانیسم‌های گوناگون باعث به وجود آمدن بیماری می‌شوند. اعراض نفسانی در منابع طب سنتی در بین مباحث مختلفی نظیر اسباب تندرستی و بیماری، نشانه شناسی و درمان بیماری‌ها بحث شده‌اند، ولی پراکنده بودن مطالب، توضیح ناکافی مطالب و اختلاف نظرها در این موضوع در آثار حکما سبب شده که علی‌رغم وجود اطلاعات ویژه در این زمینه، شناخت کافی از آن وجود نداشته باشد.

در این پایان نامه تلاش گردیده است بر اساس تحقیق کیفی و با تحلیل محتوایی، منابع طب سنتی مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. پس از بررسی و تحلیل در این مطالعه تعریف و انواع اعراض نفسانی، مکانیسم تأثیر اعراض نفسانی، رابطه بین اعراض نفسانی و بدن، اسباب موثر در تشدید اعراض نفسانی، داروها، بیماری‌ها، افعال و حالاتی که سبب ایجاد یا سبب تسکین اعراض نفسانی می‌شوند، بیماری‌ها و حالاتی که با اعراض نفسانی تشدید یا بهبود می‌یابند و درمان حالات غیر طبیعی اعراض نفسانی مشخص شد.

واژگان کلیدی: اعراض نفسانی، اصول شش‌گانه ضروری، طب سنتی ایران، تحقیق کیفی.

Abstract

Iranian traditional medicine like other medical science deals with the human body in health and disease. The school plan of Iranian traditional medicine has theoretical and practical aspects. Theoretical knowledge discuss about anatomy and physiology of body (*Umur E Tabieeh*), causes of health and disease and diagnostic method. Practical medicine consist of different methods such as the six essential principles, medicines and manually measures. These six essential principles play an important role not only in treatment but also in prevention of diseases and include climate, foods and beverages, sleeping and awaking, movement and stillness, retention and vomiting, and emotions (*Aaraz E Nafsani*). Among these, psychological conditions are one of the most important issues and anger, happiness, sadness, fear, shame and worry are the most common within them. Each of them has special effects in health and performance of the body.

This study reviewed and analyzed content of Iranian traditional medicine books about emotions (*Aaraz E Nafsani*) from the view point of wise physicians (Hakim) and based on qualitative research.

In this study definition and mechanism of motions, body and emotions interaction, diseases and conditions caused or intensified by emotions, diseases and conditions mitigate or recovered by emotions, drugs, disease and conditions that result in occurrence of emotions, and drugs and conditions leading to emotions relief was determined.

Keywords: Emotions, Six essential principles, Iranian traditional medicine, Qualitative research.